

JAROCIN

Jarocin, dnia 11.06.2025 r.

SPRAWOZDANIE

z realizacji zadań Gminnego Programu Profilaktyki
i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych
oraz Przeciwdziałania Narkomanii
w latach 2023-2024 roku

Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii na lata 2023-2024 dla Gminy Jarocin. Program został opracowany w oparciu o ustawę z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (**tj. Dz. U. z 2021 r. poz. 1119**) oraz ustawę z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii (**tj. Dz. U. z 2020 r. poz. 2050**), art. 5 ust. 3 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (**t.j. Dz. U. z 2022 r., poz. 1327**), Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 30 marca 2021 r. w sprawie Narodowego Programu Zdrowia na lata 2021-2025 (**Dz. U. z 2021 r., poz. 642**).

Ujęte w programie zadania realizowane były przez Gminną Komisję Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz pracowników Wydziału Administracji Urzędu Miejskiego w Jarocinie, a ich zakres i sposób realizacji odpowiadał lokalnym potrzebom środowiska i był zależny od skali zjawiska poszczególnych problemów występujących na terenie gminy Jarocin, jak również możliwości ich wykonania.

Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii (zwany dalej „Programem”) realizowany był we współpracy z osobami, instytucjami rządowymi i samorządowymi oraz organizacjami pozarządowymi zajmującymi się zdrowiem, pomocą społeczną, bezpieczeństwem publicznym, edukacją, kulturą, sportem oraz wychowaniem w trzeźwości i przeciwdziałaniem narkomanii. Program uwzględniał lokalne możliwości przeciwdziałania uzależnieniom poprzez leczenie, rehabilitację i resocjalizację osób uzależnionych i członków ich rodzin, edukację publiczną lokalnej społeczności oraz promowanie zdrowego stylu życia.

Realizatorem programu był Urząd Miejski w Jarocinie.

1. Wprowadzenie

Nazwa programu	Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii dla Gminy Jarocin na lata 2023-2024, zwany dalej Programem
Lokalizacja przedsięwzięcia/ zasięg oddziaływania	Gmina Jarocin
	Przeciwdziałanie alkoholizmowi regulowane jest przez ustawę z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi. Działania z zakresu przeciwdziałania narkomanii normuje ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii. Ponadto w świetle ustawy z dnia 11 września 2015 r. o zdrowiu publicznym zarówno zadania z zakresu przeciwdziałania alkoholizmowi, jak i zadania z zakresu przeciwdziałania narkomanii, realizowane są w oparciu o cele Narodowego Programu Zdrowia na lata 2021-2025.

Wstęp	W zakresie działań samorządu gminnego, odpowiedzialną na ww. ustawy jest opracowanie i realizowanie Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii dla Gminy Jarocin. Należy podkreślić, że istotą Programu jest przeciwdziałanie uzależnieniom, których patomechanizm jest podobny niezależnie od substancji czy czynności, która to uzależnienie wywołuje. Charakter podejmowanych działań w zakresie profilaktyki jest wspólny dla obu uzależnień. Głównym założeniem Programu jest ograniczenie występowania negatywnych zjawisk będących skutkiem nadużywania środków psychoaktywnych przez rozwój działań związanych z profilaktyką i rozwiązywaniem problemów uzależnień, wzrost społecznej świadomości związanej z tą tematyką, integrację społeczną i zawodową osób uzależnionych oraz doskonalenie współpracy pomiędzy instytucjami zaangażowanymi w realizację Programu.
Słowniczek	Program - rozumie się przez to Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii dla Gminy Jarocin na lata 2023-2024. Profilaktyka uniwersalna – rozumie się przez to profilaktykę ukierunkowaną na całe populacje, to jest działania profilaktyczne adresowane do całych grup (populacji) bez względu na stopień indywidualnego ryzyka występowania problemów związanych z używaniem alkoholu, środków odurzających, substancji psychotropowych, środków zastępczych i nowych substancji psychoaktywnych lub uzależnień behawioralnych. Ich celem jest zmniejszanie lub eliminowanie czynników ryzyka sprzyjających rozwojowi problemów w danej populacji i wzmacnianie czynników wspierających prawidłowy rozwój, działania uniwersalne są realizowane np. w populacji dzieci i młodzieży w wieku gimnazjalnym, w populacji młodych dorosłych, w populacji rodziców posiadających dzieci w wieku szkolnym; przykładem profilaktyki uniwersalnej są programy opóźniania inicjacji alkoholowej lub nikotynowej adresowane do całej populacji dzieci wchodzących w okres pierwszych eksperymentów z substancjami psychoaktywnymi. Profilaktyka selektywna – rozumie się przez to profilaktykę ukierunkowaną na jednostki i grupy zwiększonego ryzyka, to jest działania profilaktyczne adresowane do jednostek lub grup, które ze względu na swoją sytuację społeczną, rodzinną, środowiskową lub uwarunkowania biologiczne są narażone na większe od przeciętnego ryzyko wystąpienia problemów wynikających ze stosowania substancji psychoaktywnych, uzależnień behawioralnych lub innych zaburzeń zdrowia psychicznego; działania z tego poziomu profilaktyki są podejmowane ze względu na sam fakt przynależności do danej grupy; profilaktyka selektywna jest działaniem uprzedzającym, a nie naprawczym. Profilaktyka wskazująca – rozumie się przez to profilaktykę ukierunkowaną na jednostki (lub grupy) wysokiego ryzyka demonstrujące wczesne symptomy problemów związanych z używaniem alkoholu, środków

Słowniczek

odurzających, substancji psychotropowych, środków zastępczych lub NSP bądź problemów wynikających z uzależnień behawioralnych, ale jeszcze niespełniające kryteriów diagnostycznych uzależnienia, a także wskazujące na symptomy innych zaburzeń zachowania lub problemów psychicznych. Przykładem profilaktyki wskazującej są interwencje podejmowane wobec uczniów upijających się lub eksperymentujących z narkotykami; niektóre działania mające na celu redukcję szkód zdrowotnych lub społecznych u osób nadużywających substancji psychoaktywnych (np. działania edukacyjne i prawne zmierzające do ograniczenia liczby wypadków drogowych popełnianych przez kierowców pod wpływem tych substancji).

Ryzykowne spożywanie alkoholu – to picie nadmiernych ilości alkoholu (jednorazowo i łącznie w określonym czasie) nie pociągające za sobą aktualnie negatywnych konsekwencji, przy czym można oczekiwać, że konsekwencje te pojawią się, o ile obecny model picia alkoholu nie zostanie zmieniony.

Szkodliwe picie alkoholu – Picie szkodliwe to taki wzorzec picia, który już powoduje szkody zdrowotne, fizyczne bądź psychiczne; ale również psychologiczne i społeczne, przy czym nie występuje uzależnienie od alkoholu.

FASD (Fetal Alcohol Spectrum Disorder) – Spektrum Płodowych Zaburzeń Alkoholowych rozumie się przez to niediagnostyczny termin opisujący problemy zdrowotne i zaburzenia zachowania wynikające z uszkodzenia mózgu płodu przez alkohol; uszkodzeniom ośrodkowego układu nerwowego (OUN) mogą towarzyszyć uszkodzenia innych organów wewnętrznych, m.in. serca, układu kostnego, układu moczowego, słuchu, wzroku. Nieprawidłowy przebieg procesu rozwoju mózgu w życiu płodowym powiązany z widocznymi na twarzy dziecka charakterystycznymi zmianami, jest opisywany jako Płodowy Zespół Alkoholowy – FAS (Fetal Alcohol Syndrome).

Wczesne rozpoznanie i krótka interwencja – rozumie się przez to krótkie interwencje podejmowane przez lekarzy podstawowej opieki zdrowotnej lub innych specjalistów, wobec osób pijących alkohol ryzykownie i szkodliwie, osób używających środków odurzających innych niż alkohol, substancji psychotropowych, środków zastępczych i NSP, a także interwencje podejmowane wobec osób zagrożonych uzależnieniami behawioralnymi.

Leczenie uzależnienia – rozumie się przez to działania służące redukcji objawów i przyczyn zaburzeń psychicznych i zaburzeń zachowania wynikających z używania alkoholu, środków odurzających, substancji psychotropowych, środków zastępczych i NSP lub związanych z uzależnieniem behawioralnym; przykładami działań leczniczych w tym zakresie są: programy psychoterapii uzależnienia, farmakologiczne wspieranie psychoterapii, leczenie alkoholowych zespołów abstynencyjnych, programy substytucyjnego leczenia uzależnienia od opioidów.

Słowniczek

Uzależnienie od substancji psychoaktywnych – rozumie się przez to kompleks zjawisk fizjologicznych, behawioralnych, poznawczych i społecznych, wśród których używanie substancji psychoaktywnej (takie, jak: alkohol, środki odurzające, substancje psychotropowe, środki zastępcze, Nowe Substancje Psychoaktywne [NSP], tytoń) dominuje nad innymi zachowaniami, które miały poprzednio dla pacjenta większą wartość; głównymi objawami uzależnienia są: głód substancji (przymus, silne pragnienie), utrata kontroli nad używaniem substancji.

Używanie szkodliwe – rozumie się przez to używanie substancji psychoaktywnej określone w art. 4 pkt 30 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii.

Uzależnienie behawioralne – rozumie się przez to zespół objawów związanych

z utrwalonym, wielokrotnym powtarzaniem określonej czynności (lub grupy czynności) w celu uzyskania takich stanów emocjonalnych jak przyjemność, euforia, ulga, uczucie zaspokożenia.

System rekomendacji programów profilaktycznych i promocji zdrowia psychicznego – rozumie się przez to system oceny jakości programów profilaktycznych i promocji zdrowia psychicznego.

Uzależnienie behawioralne – rozumie się przez to zaburzenia zachowania o charakterze nałogowym, niezwiązane z przyjmowaniem substancji psychoaktywnych, które wiążą się z odczuwaniem przymusu i brakiem kontroli nad wykonywaniem określonej czynności oraz kontynuowaniem jej, mimo negatywnych konsekwencji dla jednostki oraz dla jej otoczenia. Do tego typu zaburzeń zachowania zalicza się przede wszystkim: uzależnienie od hazardu, od komputera i Internetu, pracy, seksu, pornografii i zakupów.

NSP – rozumie się przez to Nowe Substancje Psychoaktywne (tzw. „dopalacze”).

Rehabilitacja (postępowanie po leczeniu) – rozumie się przez to element integracji: działania podtrzymujące zmianę u osób uzależnionych po zakończeniu leczenia uzależnienia, utrwalające efekty leczenia, uczące umiejętności służących zdrowieniu oraz pomagające w podejmowaniu i realizacji zadań wynikających z ról społecznych. Przykładami są: treningi zapobiegania nawrotom w uzależnieniu, grupy wsparcia dla „absolwentów” leczenia uzależnień, treningi zachowań konstruktywnych, programy wychodzenia z bezdomności, grupy samopomocowe Anonimowych Alkoholików, kluby abstynenta, programy aktywizacji zawodowej.

Przemoc w rodzinie - jednorazowe albo powtarzające się umyślne działanie

lub zaniechanie naruszające prawa lub dobra osobiste członków rodziny, w szczególności narażające te osoby na niebezpieczeństwo utraty życia, zdrowia, naruszające ich godność, nietykalność cielesną, wolność, w tym seksualną, powodujące szkody na ich zdrowiu fizycznym lub psychicznym, a także wywołujące cierpienia i krzywdy moralne u osób dotkniętych przemocą.

Psychologiczna prewencja - jest to zespół działań, w których wykorzystuje się metody i środki psychologiczne w celu obniżenia prawdopodobieństwa wystąpienia zaburzeń w funkcjonowaniu somatycznym, psychicznym i społecznym. Cel ten osiąga się poprzez przeciwdziałanie czynnikom ryzyka i wzmacnianie zasobów. Prewencja może polegać na minimalizowaniu zagrożeń przez eliminowanie czynników ryzyka, które można podzielić na ryzyko sytuacyjne (stres wydarzeń), rozwojowe (okresy krytyczne w rozwoju, na przykład kryzys dorastania) oraz temperamentalne i osobowościowe. Działanie prewencyjne ma w pierwszym rzędzie przeciwdziałać pojawieniu się zaburzeń. Jest więc nastawione przede wszystkim na grupy ryzyka.

Poradnictwo psychologiczne - to forma pomocy oferowana osobom zdrowym przeżywającym tak zwane kryzysy rozwojowe lub trudności przystosowawcze. Poradnictwo psychologiczne użyteczne jest w zmianach rozwojowych

i nagromadzeniu się wydarzeń życiowych. Odbывается ono w formie kilku spotkań, których głównym celem jest zidentyfikowanie problemu i poszukiwanie sposobów jego rozwiązania. Poradnictwo można podzielić na cztery fazy:

- diagnoza problemu, to znaczy zidentyfikowanie trudności z jaką osoba sobie nie radzi;
- określenie czynników podtrzymujących istnienie problemu oraz trudności związanych z jego rozwiązaniem;
- poszukiwanie nowych sposobów rozwiązania trudności;
- wzmocnienie klienta w realizowanych przez niego zmianach;

Psychoterapia – stosowanie metod psychologicznych, zwłaszcza opartych na regularnym kontakcie międzyludzkim, w celu pomocy osobom zmagającym się z różnorodnymi problemami. Psychoterapia służy poprawie dobrostanu i zdrowia psychicznego, rozwojowi relacji i umiejętności społecznych, może dotyczyć zmiany lub radzenia sobie z dokuczliwymi zachowaniami, przekonaniami, obsesjami, myślami lub emocjami. Niektóre techniki psychoterapeutyczne są uznane za oparte na dowodach naukowych metody leczenia określonych zaburzeń psychicznych.

Podatek od „małpek” - podatek dotyczy napojów alkoholowych poniżej 300 ml objętości, przeznaczonych do spożycia poza miejscem sprzedaży.

Program zgodny był z założeniami **Narodowego Programu Zdrowia na lata 2021 – 2025** (Dz. U. z 2021 roku, poz. 642) uwzględniając obszary działania w zakresie profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych, tj.:

1) Zintegrowane działanie przeciw uzależnieniom:

- Edukacja zdrowotna i profilaktyka uzależnień (uniwersalna, selektywna, wskazująca) realizowana zgodnie z wynikami badań naukowych (w tym epidemiologicznych) oraz dobrą praktyką w dziedzinie przeciwdziałania uzależnieniom.
- Monitorowanie i badania problematyki związanej z sytuacją epidemiologiczną w zakresie używania wyrobów tytoniowych, w tym nowatorskich wyrobów tytoniowych i elektronicznych papierosów, używania środków odurzających, substancji psychotropowych, środków zastępczych i NSP, spożywania alkoholu (z uwzględnieniem monitorowania poziomu i struktury spożycia oraz dostępności alkoholu).
- Edukacja kadr (w tym szkolenia) uczestniczących w realizacji zadań z zakresu profilaktyki uzależnień.
- Poszerzanie i udoskonalanie oferty oraz wspieranie realizacji programów profilaktyki o naukowych podstawach lub o potwierdzonej skuteczności, w szczególności zalecanych w ramach Systemu rekomendacji programów profilaktycznych i promocji zdrowia psychicznego.
- Poszerzanie i podnoszenie jakości oferty pomocy psychologicznej, socjoterapeutycznej i opiekuńczo-wychowawczej dla dzieci z rodzin z problemem alkoholowym i ich rodzin
- Zwiększenie dostępności i podniesienie jakości specjalistycznej pomocy dla osób doznających przemocy w rodzinie.
- Redukcja szkód, leczenie, rehabilitacja i reintegracja społeczna osób uzależnionych oraz ich bliskich.

2) Uzależnienie od alkoholu:

- Wdrożenie i upowszechnianie standardów i procedur profilaktyki, diagnozy oraz terapii FASD (Spektrum Płodowych Zaburzeń Alkoholowych) zgodnie z aktualnym stanem wiedzy naukowej.
- Kształcenie personelu medycznego w zakresie umiejętności rozpoznawania wzorów picia i podejmowania interwencji wobec pacjentów pijących alkohol ryzykownie i szkodliwie oraz na temat FASD.
- Zmniejszanie dostępności fizycznej i ekonomicznej alkoholu.
- Zwiększanie skuteczności w przestrzeganiu prawa w zakresie produkcji, dystrybucji, sprzedaży, reklamy, promocji oraz spożywania napojów alkoholowych.

3) Uzależnienia od zachowań (uzależnienia behawioralne):

- Upowszechnianie wiedzy dotyczącej problematyki uzależnień behawioralnych, w tym wydawanie materiałów informacyjno-edukacyjnych, prowadzenie kampanii społecznych, strony i poradni internetowej oraz telefonu zaufania.

4) Uzależnienie od narkotyków:

- Zadania na rzecz ograniczania stosowania środków odurzających, substancji psychotropowych, środków zastępczych i NSP.

Problemy związane z nadużywaniem środków psychoaktywnych, w tym NSP dotyczą znacznej części społeczeństwa, dlatego Program skierowany był do **wszystkich mieszkańców Gminy Jarocin**, bądź zagrożonych prawdopodobieństwem jego wystąpienia, a także do wszystkich zainteresowanych tą problematyką, zaś w szczególności do:

- dzieci i młodzieży zagrożonej uzależnieniem oraz ich rodziców, opiekunów, wychowawców i nauczycieli,
- osób dorosłych zagrożonych uzależnieniem,
- osób uzależnionych,
- osób współuzależnionych, w tym w szczególności ofiar przemocy,
- osób zawodowo zajmujących się problematyką uzależnień, osób uzależnionych po ukończeniu terapii.

Podmioty realizujące Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych

Realizatorami Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w gminie Jarocin byli:

- 1) Wydział Administracji Urzędu Miejskiego w Jarocinie,
- 2) Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Jarocinie,
- 3) Instytucje, organizacje i stowarzyszenia działające na rzecz rozwiązywania problemów alkoholowych.

ZADANIA Z ZAKRESU GMINNEGO PROGRAMU PROFILAKTYKI I ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW ALKOHOLOWYCH ORAZ SPOSOBY ICH REALIZACJI

Biorąc pod uwagę zadania programowe określone ustawą, w programie działań na lata 2023-2024 znalazły się następujące zadania szczegółowe:

1. Zwiększenie dostępności pomocy terapeutycznej i rehabilitacyjnej dla osób uzależnionych, współuzależnionych oraz pomocy psychologicznej osobom zagrożonym uzależnieniem.
2. Udzielanie rodzinom, w których występują problemy alkoholowe, pomocy psychospołecznej, a w szczególności ochrony przed przemocą w rodzinie.
3. Prowadzenie profilaktycznej działalności informacyjnej i edukacyjnej, w szczególności dla dzieci i młodzieży.
4. Wspomaganie działalności instytucji, stowarzyszeń i osób fizycznych, służącej rozwiązywaniu problemów alkoholowych.
5. Podejmowanie interwencji w związku z naruszaniem przepisów określonych w art. 13 i 15 ustawy oraz występowanie przed sądem w charakterze oskarżyciela publicznego.

KIERUNKI DZIAŁAŃ:

KIERUNEK 1: EDUKACJA ZDROWOTNA / PROMOCJA ZDROWIA

- działalność informacyjno-edukacyjna,
- tworzenie warunków sprzyjających realizacji potrzeb, których zaspokojenie motywuje do powstrzymania się od spożywania alkoholu, przyjmowania narkotyków,
- działalność związana z podnoszeniem kompetencji i kwalifikacji zawodowych przedstawicieli podmiotów działających w zakresie przeciwdziałania uzależnieniom oraz personelu medycznego,
- działalność wpływająca na ograniczenie dostępności substancji psychoaktywnych,
- upowszechnianie informacji na temat dostępu do usług realizowanych w ramach Programu.

KIERUNEK 2: PROFILAKTYKA

- działalność zapobiegawcza,
- poszerzanie, udoskonalanie, wdrażanie oferty skutecznych, rekomendowanych programów profilaktycznych,
- poszerzenie oferty pomocy psychologicznej, socjoterapeutycznej i opiekuńczej,
- rozwijanie kompetencji wychowawczych rodziców i wychowawców, sprzyjających budowaniu postaw i zachowań prozdrowotnych dzieci i młodzieży,
- rozwijanie świadomości wśród dorosłych mieszkańców gminy o szkodliwości napoi alkoholowych, narkotyków, tytoniu i innych środków psychoaktywnych.

KIERUNEK 3: REDUKCJA SZKÓD, REHABILITACJA (READAPTACJA, REINTEGRACJA) ZDROWOTNA, SPOŁECZNA I ZAWODOWA

- leczenie, rehabilitacja, reintegracja osób uzależnionych,
- zapobieganie negatywnym następstwom nadużywania środków psychoaktywnych,
- zapobieganie negatywnym następstwom uzależnień behawioralnych,
- przeciwdziałanie przemocy w rodzinie,
- wspieranie zatrudnienia socjalnego poprzez finansowanie centrów integracji społecznej,
- ograniczanie szkód zdrowotnych i społecznych związanych z używaniem substancji psychoaktywnych.

KIERUNEK 4: ORGANIZACJA PROGRAMU ORAZ BADANIA I ANALIZY

- tworzenie warunków do zabezpieczenia pracy GKRPA oraz zwiększanie zasobów realizatorów Programu,
- tworzenie warunków do kompleksowej diagnozy problemów uzależnień, ujednoliconego monitoringu i ewaluacji Programu,
- tworzenie warunków do organizacji i koordynacji Programu i współpracy Realizatorów/Partnerów.

Sposób realizacji programu przedstawia się następująco:

I. Zwiększenie dostępności pomocy terapeutycznej i rehabilitacyjnej dla osób uzależnionych od alkoholu.

Cel: ograniczenie szkód zdrowotnych i społecznych.

Zadanie realizowane było głównie w Ośrodku Terapii Uzależnień kierowanym przez magistra Mirosława Koniecznego prowadzącego Ośrodek Psychoterapii Necesarius w Jarocinie. Ośrodek działał w formie Niepublicznego Zakładu Opieki Zdrowotnej i w zakresie podstawowej terapii uzależnienia finansowany był przez Narodowy Fundusz Zdrowia, co znacznie obniża koszty jego dofinansowania ze środków Gminy Jarocin. Dostępność profesjonalnej i efektywnej terapii warunkuje skuteczność jakichkolwiek innych działań podejmowanych na rzecz osób z problemem alkoholowym i narkotykowym oraz członków ich rodzin.

W 2023 roku w Ośrodku zarejestrowanych było ogółem 611 pacjentów.

379 osób uzależnionych w tym:

266 osób uzależnionych od alkoholu,

88 osoby uzależnione od innych substancji psychoaktywnych (narkotyki)

25 osób z uzależnieniem behawioralnym (od zachowań),

24 osoby obserwacja , rozpoznania nieustalone, bez zaburzeń psychicznych.

208 osób rodziny pacjentów uzależnionych (osoby współuzależnione), w tym 62 osoby DDA.

Ogółem w ciągu roku w ramach ubezpieczenia zdrowotnego w NFZ Ośrodek udzielił 7087 wizyty (w tym diagnostyczne, porady terapeutyczne i sesji psychoterapii indywidualnej, 419 porad - badań lekarza psychiatry).

Sesje psychoterapii grupowej ogółem – ok 1000 godzin.

W ramach zajęć finansowanych z budżetu gminy realizowane były następujące zadania :

- Grupa wsparcia i rozwoju dla DDA;
- Warsztaty Terapeutyczne wspomagające rozwój intrapsychiczny i interpersonalny dla osób uzależnionych i członków ich rodzin;
- Grupa terapeutyczna dla nastolatków (z rodzin dysfunkcyjnych w wieku 14-18 lat).
- Grupa terapeutyczna dla dzieci (z rodzin dysfunkcyjnych w wieku 7-13 lat)

W zajęciach brało udział ok. 150 osób.

W 2024 roku w Ośrodku zarejestrowanych było ogółem 549 pacjentów.

344 osób uzależnionych w tym :

229 osób uzależnionych od alkoholu, (w tym 72 osoby od alkoholu i narkotyków)

94 osoby uzależnione od innych substancji psychoaktywnych (narkotyki)

21 osób z uzależnieniem behawioralnym (od zachowań).

28 osoby obserwacja , rozpoznania nieustalone, bez zaburzeń psychicznych.

177 osób rodziny pacjentów uzależnionych (osoby współuzależnione), (w tym 64 DDA).

Ogółem w ciągu roku w ramach ubezpieczenia zdrowotnego w NFZ Ośrodek udzielił 4703 wizyty (w tym diagnostyczne, porady terapeutyczne i sesji psychoterapii indywidualnej, 358 porad - badań lekarza psychiatry).

Sesje psychoterapii grupowej ogółem – ok 1000 godzin.

W ramach zajęć finansowanych z budżetu gminy realizowane były następujące zadania :

- Grupa wsparcia i rozwoju dla DDA;
- Warsztaty Terapeutyczne wspomagające rozwój intrapsychiczny i interpersonalny dla osób uzależnionych i członków ich rodzin;
- Grupa terapeutyczna dla nastolatków (z rodzin dysfunkcyjnych w wieku 14-18 lat).

W zajęciach brało udział ok. 150 osób.

Ośrodek współpracował z Gminną Komisją Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w zakresie zobowiązania osób uzależnionych od alkoholu do podjęcia leczenia.

II. Udzielanie rodzinom, w których występują problemy alkoholowe, pomocy psychospołecznej i prawnej, a w szczególności ochrony przed przemocą w rodzinie.

Cel: ograniczenie zaburzeń życia rodzinnego, w tym szkód zdrowotnych i rozwojowych dzieci z ww. rodzin

1. W 2023 i 2024 roku gmina dofinansowała działalność Ośrodka Interwencji Kryzysowej przy Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie w Jarocinie kwotą:

-15.000,00 zł – 2023 rok;

-25.000,00 zł – 2024 roku;

Ośrodek prowadził zintegrowaną pomoc osobom i rodzinom dotkniętym kryzysem w różnego rodzaju trudnych sytuacjach. OIK udzielał także pomocy psychologicznej, poradnictwa

pedagogicznego, prawnego, opracowywał i realizował program ochrony ofiar przemocy, prowadził grupy wsparcia dla kobiet doznających przemocy, prowadził zajęcia dla dzieci, które są świadkami przemocy domowej, pracował z rodzinami w sytuacjach różnych kryzysów m.in. przemocy domowej, realizował program korekcyjno-edukacyjny dla sprawców przemocy domowej, prowadził terapie małżeńskie, rodzinne, informował społeczeństwo o problemach przemocy poprzez szkolenia, ulotki, pogadanki.

Ośrodek Interwencji Kryzysowej współpracował z sądem, policją, organizacjami społecznymi i instytucjami w zakresie pomagania rodzinie.

Poprzez specjalistyczne poradnictwo zwiększono dostępność i skuteczność pomocy oferowanej osobom dotkniętym przemocą i różnymi sytuacjami kryzysowymi.

1) Działania w 2023 roku:

W roku 2023 Ośrodek Interwencji Kryzysowej w Jarocinie udzielono **390** porad mieszkańcom Powiatu Jarocińskiego. Osobom tym zostały udzielone porady, które obejmowały konsultacje z pracownikami socjalnymi, prawnikiem oraz wsparcie psychologiczne.

Z tego **288** porad udzielono mieszkańcom Gminy Jarocin.

Łącznie w 2023 roku udzielono 297 porad psychologicznych 80 osobom, 62 porady prawne 28 osobom.

W 2023r. Ośrodek prowadził program korekcyjno-edukacyjny dla osób stosujących przemoc, sfinansowany dzięki dotacji z Wielkopolskiego Urzędu Wojewódzkiego w Poznaniu. Zajęcia skierowane były do mężczyzn skazanych prawomocnym Wyrokiem Sądu Rejonowego w Jarocinie za stosowanie przemocy w rodzinie oraz osób wobec których wdrożono procedurę Niebieskiej Karty.

Kwota **15.000,00 zł** z dotacji celowej przekazanej przez Urząd Miejski w Jarocinie została przeznaczona na zatrudnienie dodatkowego psychologa oraz uruchomienie grupy wsparcia dla kobiet w kryzysie w tym w kryzysie przemocy domowej.

2) Działania w 2024 roku:

W roku 2024 Ośrodek Interwencji Kryzysowej w Jarocinie udzielono **369** porad mieszkańcom Powiatu Jarocińskiego. Osobom tym zostały udzielone porady, które obejmowały konsultacje z pracownikami socjalnymi, prawnikiem oraz wsparcie psychologiczne.

Z tego **276** porad udzielono mieszkańcom Gminy Jarocin.

Łącznie w 2024 roku udzielono 293 porad psychologicznych 77 osobom, 48 porad prawnych 26 osobom.

Kwota **25.000,00 zł** z dotacji celowej przekazanej przez Urząd Miejski w Jarocinie została przeznaczona na zatrudnienie dwóch psychologów, prawnika oraz uruchomienie grupy wsparcia dla kobiet w kryzysie w tym w kryzysie przemocy domowej.

Wykorzystano **24.316,54 zł** z kwoty dotacji, pozostałość, tj. 683,46 zł została zwrócona.

2. Swoją działalność kontynuował zespół interdyscyplinarny ds. przeciwdziałania przemocy w rodzinie, w skład którego wchodził przedstawiciel: Miejsko-Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej, Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej, Komendy Powiatowej Policji, Ośrodka Interwencji Kryzysowej, Sądu Rejonowego, Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Stowarzyszenia „POMOST” oraz służby zdrowia. W 2023 i 2024 roku obowiązywał opracowany przez Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej i przyjęty uchwałą Rady Miejskiej w Jarocinie Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie na lata 2021-2024. Do przewodniczącego Zespołu Interdyscyplinarnego wpłynęło w:

2023 roku **100** Niebieskich Kart, w tym:

-**85** skierowanych przez Komendę Powiatową Policji w Jarocinie,

-**11** skierowanych przez CUS w Jarocinie, OIK;

-**3** skierowane przez MOIK,

-**1** skierowane przez placówki oświatowe.

W 2023r. kontynuowano również Niebieskie Karty z poprzednich lat. W związku z powyższym **121** grup roboczych zajmowało się realizacją procedury NK.

W skład grup roboczych wchodził przede wszystkim – dzielnicowi KPP, pracownicy socjalni i asystenci MGOPS/CUS, pracownicy OIK, członek GKRPA, pedagodzy szkolni, kuratorzy.

Łącznie w 2023 roku odbyło się **287** spotkań.

Skierowano wnioski do Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, a także skierowano wnioski o wgląd w sytuację rodziny do Sądu Rejonowego – Wydział Rodzinny i Nieletnich oraz pisma informacyjne do Wydziału Karnego.

Udzielono w siedzibie MGOPS/CUS Jarocin pomocy psychologicznej osobom podejrzanym o doświadczenie przemocy w rodzinie, udzielono członkom postępowania pomocy w prawidłowym zredagowaniu pism do GKRPA, prokuratury, sądu – w ramach pracy socjalnej, MGOPS/CUS oraz OIK.

Organizowano wspólne interwencje w środowiskach członków grup roboczych, udzielono pomocy finansowej na mocy ustawy o pomocy społecznej oraz wprowadzono do rodzin asystenta rodziny z uwagi na zdiagnozowanie problemów opiekuńczo-wychowawczych, skierowano osoby kwalifikujące się do CIS w Jarocinie.

Skierowano także osoby do Centrum Integracji Społecznej w Jarocinie, wskazano osobom podejrzanym, o bycie dotkniętym przemocą w rodzinie możliwość skorzystania ze wsparcia Lokalnego Punktu Pomocy Poszkodowanym Przepięstwem.

Skierowano pisemną informację do kierowników zakładów opieki zdrowotnej o powołaniu ZI oraz zwracania szczególnej uwagi na Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 29.08.2023 r. w sprawie wzoru zaświadczenia lekarskiego o przyczynach i rodzaju uszkodzeń ciała związanych z użyciem przemocy domowej.

4 członków ZI uczestniczyło w 2023 roku w szkoleniu dla członków Zespołów Interdyscyplinarnych.

W 2024 roku do ZI wpłynęły **74** Niebieskie Karty, w tym:

-**66** skierowanych przez Komendę Powiatową Policji w Jarocinie,

-**7** skierowanych przez CUS w Jarocinie, OIK;

-**1** skierowane przez SOR,

W 2024r. kontynuowano również Niebieskie Karty z poprzednich lat.

W związku z powyższym 94 grupy robocze zajmowały się realizacją procedury NK.

W skład grup roboczych wchodził przede wszystkim – dzielnicowi KPP, pracownicy socjalni i asystenci MGOPS/CUS, pracownicy OIK, członek GKRPA, pedagodzy szkolni, kuratorzy.

Łącznie w 2024 roku odbyło się **394** spotkań.

Skierowano wnioski do Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, a także skierowano wnioski o wgląd w sytuację rodziny do Sądu Rejonowego – Wydział Rodzinny i Nieletnich oraz pisma informacyjne do Wydziału Karnego.

Udzielono w siedzibie MGOPS/CUS Jarocin pomocy psychologicznej osobom podejrzanym o doświadczenie przemocy w rodzinie, udzielono członkom postępowania pomocy w prawidłowym zredagowaniu pism do GKRPA, prokuratury, sądu – w ramach pracy socjalnej, MGOPS/CUS oraz OIK.

Organizowano wspólne interwencje w środowiskach członków grup roboczych, udzielono pomocy finansowej na mocy ustawy o pomocy społecznej oraz wprowadzono do rodzin asystenta rodziny z uwagi na zdiagnozowanie problemów opiekuńczo-wychowawczych, skierowano osoby kwalifikujące się do CIS w Jarocinie.

Skierowano także osoby do Centrum Integracji Społecznej w Jarocinie, wskazano osobom podejrzanym, o bycie dotkniętym przemocą w rodzinie możliwość skorzystania ze wsparcia Lokalnego Punktu Pomocy Poszkodowanym Przepęstwem.

Członkowie ZI uczestniczyli w 2024 roku w szkoleniu w tematyce problematyki przemocy domowej, zabezpieczenia dziecka oraz debacie społecznej „Razem Skuteczniej”.

3. W 2024 roku w Wilczyńcu powstała świetlica reintegracji społecznej, w której mieszkańcy mogą otrzymać wsparcie i pomoc w rozwiązywaniu ich sytuacji problemowych i ryzykownych. Jest to także miejsce integracji i wspólnego spędzania wolnego czasu. Koszt: 1.696,00 zł.

III. Prowadzenie profilaktycznej działalności informacyjnej i edukacyjnej, w szczególności dla dzieci i młodzieży.

Cel: zwiększenie świadomości w śród dzieci i młodzieży nt. zagrożeń wynikających z używania alkoholu i innych substancji uzależniających.

1. W latach 2023-2024 kontynuowano prowadzenie pozalekcyjnych zajęć dla dzieci i młodzieży z programem profilaktycznym lub socjoterapeutycznym promujących zdrowy styl życia oraz alternatywne formy spędzania wolnego czasu.

W 2023 roku podpisano 22 umowy na realizację zajęć pozalekcyjnych, a przeznaczono na nie **214.000,00 zł.**

W 2024 roku w zajęciach łącznie udział wzięło **1148** uczestników, a przeznaczono na nie **220.000,00 zł.**

2. W latach 2023-2024 kontynuowano również prowadzenie świetlic socjoterapeutycznych i opiekuńczo - wychowawczych dla dzieci i młodzieży, na których prowadzone były zajęcia profilaktyczne. Celem działania świetlic było zagospodarowanie czasu wolnego dzieciom i młodzieży, pomoc w nauce i w rozwiązywaniu osobistych problemów, rozwój zainteresowań oraz indywidualnych talentów. Prowadzono zajęcia profilaktyczne i socjoterapeutyczne głównie dla dzieci z rodzin problemowych oraz zajęcia ruchowe, kulturalne, plastyczne, pogadanki na temat bezpieczeństwa i zdrowego stylu życia. Organizowano zabawy i gry świetlicowe, konkursy, imprezy okolicznościowe, wyjazdy do kina i teatru.

Podpisano 9 umów na zajęcia świetlicowe w 2023 roku, a przeznaczono na nie **100.242,00 zł.**

W zajęciach świetlicowych w 2024 roku wzięło udział **315** osób, a przeznaczono na nie **110.000,00 zł.**

3. Na terenie Gminy Jarocin została przeprowadzona kampania profilaktyczna pn. „Rodzina na basenie”. W trakcie jej trwania mieszkańcy Gminy Jarocin uzyskali darmowy wstęp na basen w Jarocinie, gdzie rozłożone zostały stoiska z materiałami edukacyjnymi w zakresie profilaktyki uzależnień i przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

Z kampanii w każdym roku skorzystało ok. **4500** osób, a przeznaczono na nią **100.000,00 zł/rok.**

4. W okresach zimowych gmina dofinansowała organizację półkolonii z programem profilaktycznym dla dzieci i młodzieży.

W 2023 roku dotowano **17** zadań. Suma dotacji wyniosła **119.000,00 zł.**

W 2024 roku dotowano **20** zadań. Suma dotacji wyniosła **120.000,00 zł.**

5. W okresach letnich gmina dofinansowała organizację obozów i półkolonii z programem profilaktycznym dla dzieci i młodzieży.

W ramach półkolonii i obozów w 2023 roku podpisano 48 umów dotacyjnych, a na ten cel przekazano **420.000,00 zł** dotacji.

W półkoloniach i obozach w 2024 roku uczestniczyło łącznie **1716** uczestników, a na ten cel przekazano **416.400,00 zł** dotacji.

6. Ze środków gminnego programu profilaktyki dofinansowano działania promujące zdrowy styl życia wśród osób starszych.

W wyniku ogłoszonego konkursu w 2023 roku dofinansowano 5 zadań realizowanych przez 5 organizacji pozarządowych zajmujących się m.in. wspieraniem osób starszych.

Organizacje otrzymały na ten cel dotacje w wysokości **75.000,00 zł**.

7. Gmina Jarocin dofinansowywała organizację obozu terapeutycznego dla osób uzależnionych i współuzależnionych z terenu Gminy Jarocin. W 2023 i 2024 roku dotacja wynosiła **30.000,00 zł**, tj. 60.000,00 zł na realizację w ciągu 2 lat.
8. Gmina Jarocin dofinansowywała organizację przedsięwzięć promujących zdrowy styl życia oraz zapobieganie uzależnieniom wśród dorosłych mieszkańców Gminy Jarocin. Celem zadania było zwiększenie dostępności do zajęć promujących zdrowy styl życia wolny od nałogów oraz alternatywne formy spędzania czasu wolnego (m. in.: zajęcia edukacyjne, profilaktyczne, artystyczne, sportowe, rekreacyjne itp.) dla osób dorosłych z terenu Gminy Jarocin. W ramach zadania podpisano 6 umów dotacyjnych. Przekazane dotacje wyniosły **77.070,00 zł**.
9. Gmina Jarocin dofinansowywała prowadzenie zajęć terapeutyczno-integracyjnych dla osób uzależnionych i współuzależnionych.
W roku 2023 kwota dofinansowania wyniosła 30.000,00 zł. W projekcie wzięły udział łącznie 424 osoby.
W roku 2024 kwota dofinansowania wyniosła 50.000,00 zł. W projekcie wzięły udział łącznie 553 osoby.
10. W 2023 roku w ramach Gminnego Programu Profilaktyki zorganizowano cykl rodzinnych spotkań profilaktycznych. Na ten cel przeznaczono kwotę **135.000,00 zł**.
11. W 2023 roku w ramach przygotowywania się Gminy do realizacji cyklu spotkań profilaktycznych dot. projektu „STOP HEJT” zlecono przygotowanie i nagranie utworu oraz teledysku. Koszt przedsięwzięcia wyniósł **30.000,00 zł**.
12. Gmina Jarocin w 2023 i 2024 kontynuowała bezpłatną pomoc psychologiczną dla dzieci, młodzieży oraz członków rodzin. Pozwoliło to na poprawę zdrowia psychicznego mieszkańców Gminy.

Dzięki tej inicjatywie z darmowej pomocy psychologicznej w okresie od października do grudnia 2022 roku skorzystały 22 osoby. Na realizację zadania przeznaczono **3.000,00 zł.**

13. Gmina Jarocin w roku 2022 ogłosiła konkurs na organizację obozu terapeutycznego dla osób uzależnionych z Gminy Jarocin, na cel ten przeznaczono kwotę **15.000,00 zł.** W obozie wzięło udział 29 uczestników.
14. W 2023 roku zrealizowano rekomendowany program profilaktyczny w 3 przedszkolach publicznych na terenie Gminy Jarocin, tj. „Poruszające Bajki o Emocjach”. Koszt: **20.700,00 zł.**
15. W 2023 roku przeprowadzono szkolenia w **97** punktach sprzedaży napojów alkoholowych na terenie Gminy Jarocin, z którego został sporządzony raport. Za realizację Gmina Jarocin zapłaciła **5.136,00 zł.**
16. W 2023 roku zakupiono 300 szt. dziecięcych kamizelek odblaskowych z hasłem profilaktycznym, które zostały przekazane do przedszkoli na terenie Gminy Jarocin w ramach konkursu profilaktycznego „Wybieram marzenia, nie uzależnienia” w 2024 roku. Był to koszt **4.667,85 zł.**
17. W 2023 roku Gmina Jarocin wprowadziła realizację Treningu Umiejętności Społecznych w 4 placówkach oświatowych na terenie Gminy. Koszt: **26.377,78 zł.**
18. W 2023 roku zakupione zostały nagrody w ramach turnieju Bezpieczeństwa w Ruchu Drogowym, gdzie przeprowadzona została pogadanka profilaktyczna. Koszt nagród wyniósł **2.231,58 zł.**
19. W 2024 roku realizowano projekt „STOP HEJT”. Był to projekt społeczny realizowany pod patronatem Burmistrza Jarocina oraz Gminy Jarocin. Akcja skierowana była do uczniów szkół podstawowych, a jej głównym celem było uświadamianie, czym jest hejt, jakie mogą być jego skutki i jak przeciwdziałać temu rodzajowi przemocy. Koszt. : **18.750,00 zł**
20. W 2024 roku zorganizowano konkurs profilaktyczny dla przedszkoli z Gminy Jarocin, pn. „Wybieram marzenia nie uzależnienia”. Konkurs plastyczny „Wybieram marzenia, nie

uzależnienia”, zorganizowany przez Komendę Powiatową Policji w Jarocinie, Gminę Jarocin oraz Gminną Komisję Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, cieszył się dużym powodzeniem. Skierowany był do przedszkoli z terenu gminy Jarocin, a jego celem było uświadomienie zagrożeń związanych z uzależnieniami takich jak: uzależnienie od gier, komputera, telefonu zakupów itp. Zadanie polegało na przygotowaniu pracy plastycznej, której bohaterem miał być sierżant Pyrek. Na konkurs wpłynęło 13 prac, z których wyłoniono 4 najlepsze. Koszt: **4.025,78 zł.**

21. W 2024 roku KPP w Jarocinie wraz z Gminą Jarocin zorganizowało konferencję dla uczniów szkół podstawowych dot. hejtu. Koszt: **3.130,00 zł**

22. W 2024 roku zakupione zostały nagrody w ramach turnieju Bezpieczeństwa w Ruchu Drogowym, gdzie przeprowadzona została pogadanka profilaktyczna. Koszt nagród wyniósł **1.749,36 zł.**

23. W 2024 roku Gmina Jarocin kontynuowała realizację Treningu Umiejętności Społecznych w 3 placówkach oświatowych na terenie Gminy. Koszt: **97.553,33 zł.**

24. W 2024 roku w związku z realizacją projektu „Wdrażanie rekomendowanych programów profilaktycznych w placówkach oświatowych” finansowanego ze środków Samorządu Województwa Wielkopolskiego w ramach Wojewódzkiego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii dla Województwa Wielkopolskiego na lata 2022-2026 przeszkolono nauczycieli w chętnych do realizacji szkołach podstawowych. Tym samym placówki mogą wdrażać realizację rekomendowanych programów profilaktycznych w swoich strukturach bez generowania dodatkowych kosztów.

IV. Wspomaganie działalności instytucji, stowarzyszeń i osób fizycznych, służącej rozwiązywaniu problemów alkoholowych.

1. W latach 2023-2024 przekazano:

Rok 2023 – 300.000,00 zł

Rok 2024 – 300.000,00 zł

na poczet uczestników w Centrum Integracji Społecznej prowadzonego przez Stowarzyszenie „POMOST”. CIS miało na celu aktywizację społeczną i zawodową osób niezatrudnionych –

długotrwale bezrobotnych, niepełnosprawnych, uzależnionych bądź opuszczających zakłady karne pow. 18r.ż. zagrożonych wykluczeniem społecznym. Skupiano się na podwyższeniu kompetencji społecznych poprzez treningi interpersonalne, indywidualne poradnictwo psychologiczne, socjalne, prawne, środowiskowej pracy socjalnej, warsztaty doradztwa zawodowego. Aktywny udział w procesie reintegracji zawodowej w okresie sprawozdawczym brało łącznie 50 osób rocznie, tj. **100** osób w latach 2023-2024.

2. W roku 2023 w szkoleniach dotyczących działalności GKRPA wzięło udział **5** członków GKRPA.
3. W 2023 roku zorganizowano szkolenie dla pracowników socjalnych, GKRPA oraz kuratorów sądowych w zakresie pracy z osobami uzależnionymi. Kwota szkolenia wyniosła **2.520,00 zł**.
4. W 2023 roku na terenie Gminy Jarocin zamontowano 12 gablot z hasłem profilaktycznym za kwotę **22.000,00 zł**.
5. W 2024 roku zrealizowano zajęcia korekcyjno-edukacyjne w ramach programu „PARTNER” skierowanego do sprawców przemocy w rodzinie. Koszt: **15.360,00 zł**.
6. W 2024 roku przeprowadzono debatę społeczną „RAZEM SKUTECZNIEJ”, w której wzięło udział blisko 100 osób z gminy Jarocin oraz gmin ościennych. „Razem skuteczniej - współpraca międzyinstytucjonalna na terenie Ziemi Jarocińskiej”. Spotkanie poświęcone było zagadnieniom pracy zespołów interdyscyplinarnych, postępowania w przypadku zaniedbań, odpowiedzialności karnej, używania aplikacji „MojaKomenda”, uzależnienia w dzisiejszych czasach – leczenie i profilaktyki oraz kryzysu emocjonalnego. Realizacji odbyła się przy współpracy Gminy Jarocin z KPP w Jarocinie, CUS Jarocin, Poradnią Psychologiczno-Pedagogiczną, PCPR w Jarocinie, Ośrodkiem Psychoterapii Necesarius. Koszt: **3.500,00 zł**.
7. W 2024 roku zostało przeszkolonych 9 członków GKRPA. Koszt: **14.320,00 zł**

V. Podejmowanie interwencji w związku z naruszaniem przepisów określonych w art. 131 i 15 ustawy o Wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi oraz występowanie przed sądem w charakterze oskarżyciela publicznego.

W latach 2023-2024 nie było przypadków wyżej wskazanych interwencji.

Załączniki dołączone do sprawozdania:

Załącznik nr. 1- Dotacje dla organizacji pozarządowych w roku 2023 - OCHRONA I PROMOCJA ZDROWIA

Załącznik nr. 2- Dotacje dla organizacji pozarządowych w roku 2024 - OCHRONA I PROMOCJA ZDROWIA

Sporządziła: J. Kręc

Zatwierdziła: M. Jańczak